

מראי מקומות - פסחים נ.ו.

אומרים ברוך שם בקול רם, ובאמת יש לאומרו בלחש. ובביאור הלכה (סי' ס"א סי"ג) דן האם אמירת ברוך שם מעכבת או לא, וכתב, שלדברי המהרש"א בדעת רש"י, שלר"מ אין צריך כלל לומר ברוך שם, א"כ אין לעשות מחלוקת רחוקה בין ר"מ ובין ר"י, אלא יש לומר שאף רבי יהודה מודה שבדיעבד אינו מעכב. עוד הוכיח כן מהלשון הראשון ברש"י שאף לדעת רבי יהודה לא מיחו חכמים בידם על מה שלא אמרו ברוך שם, ואם הוא מעכב בדיעבד אפילו אם אינו אלא מדרבנן, היו צריכין למחות בהם, אלא ודאי משמע שאינו מעכב.

ו. שמע ישראל

פירש רש"י, לאביהם היו אומרים. וכתב בהגהות מהרש"ם, שאמרו 'ישראל אבינו', וכמו שהביא הפתחי תשובה (יו"ד סי' ר"מ סק"ב) לגבי רב שאם אומרים 'רבי פלוני' מותר. וכן מוכח ממה שאמר יעקב (בראשית לב, י) 'אבי יצחק', ולא אמר 'יצחק' לבד לפי שאסור להזכיר שם אביו בלא תוספת תואר של כבוד.

ז. שמע ישראל וכו' כשם שאין בלבך אלא אחד וכו' במדרש רבה (פ' ויחי פ' צח) הוסיפו על זה, רבי ברכיה ורבי חלבו בשם רבי שמואל, הדא הוא שישראל משכימים ומעריבים בכל יום ואומרים שמע ישראל אבינו ממערת המכפלה, אותו דבר שציותנו עדיין הוא נוהג בנו, ה' אלהינו ה' אחד.

ח. אנשי יריחו קוצרין לפני העומר ברצון חכמים וגודשין לפני העומר שלא ברצון חכמים פירש רש"י, שאין כאן איסור דאורייתא, לפי שהיה מקום שאין מביאים ממנו עומר, ולכך אין שם איסור קצירה לפני העומר. וגם אין חשש שמא יאכלו ממנו, שהרי היו מובדלים מזה כל השנה. אבל מכל מקום אין גודשין ממנו, כיון שאין בזה פסידא, גזרו רבנן שימתינו שמא מתוך שהוא מתעסק בו יבואו לאכול ממנו.

ובשאלת אריה (שו"ת החדשות, בענין חדש סי' ד') כתב, שלפי זה מה שאין אוסרים קצירה לפני העומר, זהו דוקא בקצירת בית השלחין, שאם ימתין יבא לידי הפסד, אבל שאר קצירות, שלא יבוא לידי הפסד גוזרים שמא יבא לאכול ממנה. אלא שהעיר שהטור לא חילק בזה, ומשמע שבכל מקום שאין יכולים להביא משם עומר מותר לקצור, ואפילו אם אין שם הפסד. וראה שם שביאר שדעת הטור שאין הטעם משום שמא יאכלנו, אלא משום חשד ומראית עין, ומשום שהגדיש נעשה בפומבי.

א. גירר עצמות אביו על מטה של חבלים

פירש התפארת ישראל (יכין אות ט), שהטעם שלא היה חייב בכבוד אביו הוא מפני שלא עשה מעשה עמך. ובבועז (אות ג) הוסיף, שזהו רק לשיטת הרמ"א ביו"ד סי' ר"מ (סעי' י"ח) שאין חיוב כיבוד אב כשאין האב עושה מעשה עמך, אבל לשיטת השו"ע (שם) כהרמב"ם שחייב בכבוד אביו אפילו אם האב רשע גמור, צריך לומר שזהו דוקא בחייו, אבל לאחר מותו כיון שהחיוב אינו אלא מדרבנן, לא חייבו חכמים לכבד אב כשהוא רשע.

ב. גזז ספר רפואות

פירש רש"י, לפי שלא היה נכנע לבם על חוליים, אלא מתרפאין מיד. אולם הרמב"ם (בפירוש המשנה) תמה מאד על ביאור זה, ופירש באופן אחר, ששלמה המלך חיבר ספר רפואות בדברים שלא התירה תורה להתרפאות בהן, כגון על ידי חכמת הכוכבים, אולם אף שאסור להתרפאות בה, מ"מ מותר ללמוד להבין ולהורות, ולכך היה מותר לחבר ספר זה. אבל כאשר השחיתו בני אדם דרכם, והתחילו להתרפאות באותם הדברים, הסירים וגנזם. וראה שם פירוש נוסף בזה.

ג. קיצץ דלתות של היכל ושיגרן למלך אשור ולא הודו לו בשו"ת עמודי אור (סי' קט"ז ט' י') ביאר שיסוד מחלוקתם הוא, שחזקיה סבר שמותר להציל עצמו בממון חבירו, וכמו כן מותר להציל עצמו בממון גבוה, וחבריו שלא הודו לו סברו שאסור להציל עצמו בממון חבירו, וכן בממון גבוה.

ד. מנחי כופרא דיכרא לנוקבתא

רש"י (בלשון ב) פירש, שהיו מרכיבים דקל זכר על דקל נקבה. וכתב החזון איש (כלאים סי' ב ס"ק י"ח), שאין זה הרכבת עץ מאכל עם אילן סרק, שיש בה איסור של כלאים, כיון שהם מין אחד אף שאחד הוא עץ מאכל ואחד של סרק.

ה. ולא היו מפסיקין

רש"י פירש, שלא היו מפסיקים בין 'אחד' ל'ואהבת', והדין הוא שצריך להאריך באחד ולהפסיק בין קבלת מלכות שמים לדברים אחרים. ודייק המהרש"א, שלדעת רבי מאיר אין צריך לומר ברוך שם וכו', ועל כרחק מה שכתוב בברייתא שיש לאומרה, זהו לדעת ר"י.

אלא שהקשה, שלפי הלשון השני ברש"י בדעת רבי יהודה משמע, שההפסק הוא במה שאמרו 'ברוך שם', וזהו מה שלא היה ברצון חכמים, וא"כ לכאורה לדעת כולם אין לאומרה. אלא שהביא שבמרדכי משמע שההפסק היה מה שהיו